

ارزش کارهای تجربی

را در آنچه در زندگی روزمره با آن روبه‌رو می‌شود به کار ببرد. نتیجه آن نیز کاملاً روشن است؛ زیرا چرا کشور ما به‌رغم رشد سریع تولید علم، سرمایه‌س‌رشار نفت، گاز، مواد کانی قابل ملاحظه، منابع طبیعی متنوع و نیروی انسانی تحصیل کرده چرا باید چنین ارقام و شاخص‌های توسعه‌ لرزان را داشته باشد. محصولات صنعتی ما از کیفیت بالایی برخوردار نیستند و کمتر مدیر صنعتی را سراغ داریم که برای رفع مشکل محصولات خود به دانشگاه‌ها مراجعه کند. از این جهت تقصیری هم ندارند، زیرا اگر مراجعه کرده باشند هم نتیجه‌ای نگرفته‌اند. وقتی مؤسسه‌های زیادی شکل گرفته‌اند که برای هر نوع پایان‌نامه در هر مقطع تحصیلی و حتی مقاله‌های علمی لازم برای ارتقای دانشگاهی سفارش می‌گیرند، دیگر چه انتظاری می‌توان از این نوع دانش‌آموختگان داشت.

مؤسسه‌های آموزشی ما فارغ‌التحصیلانی را تحویل جامعه می‌دهند که از انجام ساده‌ترین کارها در جهت رفع مشکلات خود و جامعه عاجزند. این روند، سرمایه‌های انسانی جامعه ما را که بزرگ‌ترین سرمایه‌ی جوامع توسعه‌یافته به‌شمار می‌آیند عملاً بی‌فایده ساخته است.

گزارش سالانه مجمع جهانی اقتصاد در خصوص سرمایه‌های انسانی وضعیت نیروی انسانی کشورهای جهان و چگونگی آموزش و مهارت و به‌کارگیری نیروی آموزش دیده در بازار کار کشورهای مختلف جهان را نشان می‌دهد. کشورهای توسعه یافته همواره برای بهبود شرایط بازار کار خود این گزارش را مورد توجه قرار می‌دهند. ولی کشور ما مانند گزارش سایر نهاد‌های بین‌المللی به آن توجه چندانی ندارد. گزارش سال ۲۰۱۵ این مجمع نشان می‌دهد که ایران در بین ده کشور برتر منطقه خاورمیانه که در این جهت تلاش کرده‌اند هیچ جایگاهی ندارد. این در حالی است که ایران در بین همه کشورهای جهان پس از روسیه و آمریکا رتبه سوم را در بین فارغ‌التحصیلان رشته‌های مهندسی، عمران و شهرسازی دارد. بد نیست بدانیم که رتبه ایران در رده‌بندی جهانی توسعه نیروی انسانی ۸۰ است.

در جهان امروز که نیروی انسانی متخصص و کارآمد بزرگ‌ترین سرمایه هر کشور را تشکیل می‌دهد، بی‌توجهی به کیفیت آموزش تجربی و ناتوانی دانش‌آموختگان از به‌کارگیری آنچه آموخته‌اند، هیچ نتیجه‌ای جز هدر دادن وقت و استعداد آن‌ها و سرمایه اصلی کشور ندارد. بنابراین، شایسته است که مسئولان به این نکته مهم توجه بیشتری مبذول دارند تا افراد بتوانند آنچه را که آموخته‌اند در جهت بهبود کیفیت زندگی خود و ارتقای وضعیت کشور در جامعه جهانی به کار ببرند.

آزمایش و تجربه کردن نه تنها در علوم پایه بلکه در علوم انسانی نیز اهمیت فراوان دارد. پس از موفقیت‌های بارزی که استفاده از روش تجربی در علم به‌دست آمد و دانشمندان به‌جای نظریه‌پردازی صرف، با در معرض آزمون قرار دادن خود به نتایج شگفت‌انگیزی دست یافتند، این روش در علوم اجتماعی نیز مورد توجه قرار گرفت. بنابراین، در هر گونه برنامه‌ریزی آموزشی موفقیت‌آمیز، باید این بخش مورد توجه کامل قرار گیرد.

با این همه، در برنامه‌ریزی‌های درسی ما به‌رغم تأکید نظری بر این نکته، وقتی پای عمل به میان می‌آید به بخش تجربی و آزمایشگاهی برنامه بهای چندانی داده نمی‌شود یا کاملاً به فراموشی سپرده می‌شود. شاید ریشه آن در فرهنگ ما باشد که بیشتر اهل حرف زدن و نظریه‌پردازی هستیم تا عمل کردن و آزمایش، و بسیاری از ما کار کردن را رفتاری چندان قابل ستایش به شمار نمی‌آوریم. به‌خاطر دارم در یکی از کنفرانس‌های دانشجویی که شرکت‌کنندگان بیشتر درگیر موارد نظری بودند وقتی به یکی از آن‌ها گفتم که چرا به کارهای تجربی نمی‌پردازید، پاسخ داد که ترجیح می‌دهد از مغزش استفاده کند، چنانچه انگار فعالیت‌های عملی نیازی به فکر کردن ندارد. این موضوع فرهنگ غالب در جامعه ما را نشان می‌دهد که متأسفانه یکی از ویژگی‌های جامعه توسعه نیافته نیز هست. در این نوع تفکر آنچه نادیده گرفته می‌شود آن است که هر نظریه علمی تنها در صورتی معتبر خواهد بود که تجربه آن را تأیید کند و در غیر این صورت از درجه اعتبار ساقط می‌شود.

در آموزشگاه‌های ما در همه سطوح آنچه مورد توجه قرار می‌گیرد، بیشتر مطالب نظری است که حتی در مورد آن‌ها هم تعمق کاری صورت نمی‌گیرد و فقط به گونه‌ای حفظ می‌شوند تا از امتحان سربلند بیرون آیند. این روند به مدد مؤسسه‌هایی که شکل گرفته‌اند تا با قرار دادن پاسخ پرسش‌های امتحانی در اختیار شاگردان در هر سطح باعث موفقیت آن‌ها شوند روزبه‌روز به کمک تبلیغات گسترده در رسانه‌ها تقویت هم می‌شود.

اما وقتی پای تجربه به میان آید کمیت کار لنگ می‌شود. در بسیاری از مدارس ما وسیله‌های آزمایشگاهی کافی موجود است. اما معلم برای جلوگیری از شلوغی و اغتشاش از آن‌ها استفاده نمی‌کند. به‌علاوه، چون در آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها پرسش تجربی وجود ندارد پس یاد گرفتن آن‌ها هم بی‌مورد است. در سطوح بالاتر در دانشگاه‌ها نیز آزمایش‌هایی انجام می‌شود، اما کمتر دانشجویی واقعاً توجه دارد که چه کاری را انجام می‌دهد و چگونه می‌تواند روش مورد استفاده